

Република Србија
АПЕЛАЦИОНИ
СУД У БЕОГРАДУ
Гж 4582/20
21.8.2024. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

АПЕЛАЦИОНИ СУД У БЕОГРАДУ, у већу састављеном од судија Зорице Ђаковић, председника већа, Весне Дамјановић и др Драгице Попеску, чланова већа, у парници тужиље АА из ..., чији су пуномоћници Мишо М.Добријевић и Бојан С. Добријевић, адвокати из Београда, Булевар Михајла Пупина бр. 67/2, против тужене "Ргеус банке" а.д. Београд, са седиштем у Београду, Нови Београд, ул. Милентија Поповића бр. 5-б, чији је пуномоћник Борис Богдановић, адвокат из Београда, Теразије бр. 9, ради утврђења и стицања без основа, одлучујући о жалбама парничних странака изјављеним против пресуде Трећег основног суда у Београду П 5293/15 од 15.6.2017. године, у седници већа одржаној дана 21.8.2024. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ као неоснована жалба тужене и **ПОТВРЂУЈЕ** пресуда Трећег основног суда у Београду П 5293/15 од 15.6.2017. године у ставу првом и четвртном изреке.

УКИДА СЕ пресуда Трећег основног суда у Београду П 5293/15 од 15.6.2017. године, у ставу трећем, петом и шестом изреке и у том делу предмет враћа првостепеном суду на поновно суђење.

Образложење

Побијаном пресудом, делимично је усвојен тужбени захтев тужиље и утврђено је да је одредба члана 3 одељак "камата" уговора о стамбеном кредиту бр. ... од 13.6.2008. године која гласи "банка задржава право измене уговорене каматне стопе у зависности од промене Основне каматне стопе банке и Пословне политике банке", апсолутно ништава одредба. Ставом другим изреке, тужбени захтев тужиље је у преосталом делу у коме је тражено да се утврди да је одредба чл.3 одељак "камата"

уговора о стамбеном кредиту бр. ... од 13.6.2008. године у делу који гласи да је корисник кредита сагласан и својим потписом на овом уговору изричито и безусловно прихвата да се висина каматне стопе као и начин обрачунавања и наплате аутомаски усклађује са изменама законских прописа без обавезе уговорних страна да закључују посебан анекс овог уговора, с тим да је банка дужна да пре почетка примене промењене каматне стопе о томе обавести корисника кредита апсолутно ништава, одбијен је као неоснован. Ставом трећим изреке, одбијен је као неоснован тужбени захтев тужиље којим је тражила да се обавезе тужена да тужили на име неоснованог обогаћења услед једностране промене каматне стопа исплати појединачне месечне износе са каматом на начин како је то ближе наведено у овом ставу. Ставом четвртим изреке усвојен је тужбени захтев па је обавезана тужена да тужили по основу неоснованог обогаћења-разлике у курсу исплати појединачне месечне износе са каматом на начин како је то ближе наведено у том ставу. Ставом петим изреке одбијен је као неоснован тужбени захтев тужиље којим је тражено да се обавезе тужена да тужили исплати износ од 1.203,75 ЦХФ на име неосноване наплате накнаде за обраду кредита са законском затезном каматом која се плаћа на валуту швајцарски франак почев од 24.6.2008. године, па све до исплате, а све у динарској противвредности. Ставом шестим изреке, обавезана је тужена да тужили на име трошкова парничног поступка исплати износ од 105.120,00 динара и то са законском затезном каматом на износ од 66.000,00 динара почев од 15.6.2017. године, као дана доношења пресуде, па до исплате.

Против наведне пресуде парничне странке су благовремено изјавиле жалбе, и то тужилја побиијајући пресуду у ставу трећем, петом и шестом изреке из свих законом прописаних разлога а тужена против одлуке садржане у ставу првом, четвртном и шестом изреке, такође из свих законом прописаних разлога. Тужилја је трошкове другостепеног поступка тражила и исте определила.

Тужена је доставила одговор на жалбу тужилје.

Апелациони суд у Београду испитао је првостепену пресуду у границама законских овлашћења прописаних одредбом члана 386 Закона о парничном оступку ("Службени гласник РС", бр. 72/11 и 55/14 са свим изменама и допунама) и нашао да је жалба тужилје основана, а да жалба тужене није основана.

Побиијана пресуда у потврђујућем делу није захваћена битном повредом одредаба парничног поступка из члана 374 став 2 тачка 1, 2, 3, 5,7 и 9 ЗПП на које повреде другостепени суд пази по службеној дужности нити се наводима парничних странака указује на друге повреде поступка због којих би првостепена пресуда морала бити укинута у том делу. Супротно жалбеним наводима тужене, изрека пресуде у ставу првом и четвртном је јасна и разумљива, не противречи сама себи ни разлозима датим у њој, а у образложењу пресуде у овом делу је наведено довољно разлога о свим битним чињеницама за одлучивање па се њена законитост и правилност могу испитати, због чега се неосновано жалбом тужене указује да је побиијана пресуда у потврђујућем делу захваћена битном повредом одредаба парничног поступка из члана 374 став 2 тачка 12 ЗПП.

Према утврђеном чињеничном стању, уговором о стамбеном кредиту бр. ... од

13.06.2008. године закљученог између парничних странака предвиђено је да укупан износ кредита износи 80.250,06 ЦХФ у динарској противвредности по куповном курсу банке на дан пуштања кредита у течај, да је рок отплате 285 месеци, а висина променљиве номиналне каматне стопе 4,9% на годишњем нивоу на дан закључења уговора, да је метод обрачуна камате конфорна метода, да трошкови обраде кредита износе 1,5 од укупног износа кредита у динарској противвредности по продајном курсу банке на дан уплате, да је чланом три уговорено да корисник кредита камату плаћа банци кроз месечне ануитете, у динарској противвредности по продајном курсу банке важећем на дан отплате, да банка задржава право измене уговорене стопе у зависности од промене основне каматне стопе банке и пословне политике банке, да је основна каматна стопа банке из тачке 3 чл.1 референтна каматна стопа "Pireus banke" а.д. Београд која се формира по основу трошкова извора финансирања које сноси банка и тржишних услова пословања, који се утврђују одлуком банке и објављују на сајту банке, да банка задржава право измене уговорне каматне стопе у зависности од промене основне каматне стопе банке, пословне политике банке, те да је корисник кредита сагласан својим потписом на овом уговору, изричито и безусловно прихвата да се висина каматне стопе као и начин обрачунавања и наплата аутоматски усклађују са изменама законских прописа без обавезе уговорних страна да закључују посебан анекс уговора, с тим да је банка дужна да пре почетка примене променљиве каматне стопе о томе писмено обавести корисника кредита. Чланом 4 уговора одређено је да ставом један месечни ануитети (рата плус камата) су једнаки и дефинисан ануитетни план који представља саставни део овог уговора. Ставом два месечни ануитети уплаћују се у динарима а висина ануитета утврђује се према продајном курсу банке за ЦХФ на дан уплате. Из анекса бр. 1 уговора о стамбеном кредиту од 13.6.2008. године закљученим између парничних странака, утврђено је да се истим мења члан 1 основног уговора тако да је номинална каматна стопа утврђена на два начина а уговорне стране су сагласне да ће представљати већу следећих наведених вредности и то фиксно 4,90% на годишњем нивоу и 3М ЦХФ либор променљиву референтну стопу + 2% фиксне марже на годишњем нивоу те да је номинална каматна стопа променљива искључиво у делу референтне каматне стопе. Читањем плана отплате од 24.10.2015. године партија бр. ... и ... утврђено је да је валута кредита ЦХФ, износ кредита 80.250,06, да је ануитет 458,54, номинална каматна стопа фиксна 4,9 %, конфорна метода, на 360 дана, ефективна каматна стопа је 5,77%, да је утврђени период отплате, датум доспећа ануитети, уплата, главнице, уплате камате, као и стање кредита. Из налаза и мишљења вештака економско финансијске струке произилази да укупан износ средстава које је тужена више наплатила од тужиле на основу повећања каматне стопе у периоду од 13.6.2008. године до 28.2.2015. године, изражено у швајцарским францима, износи 1.772 ЦХФ или појединачно по месецима односно ануитетима како је дато у колони 12 табеле бр. 1 овог налаза. Износ који је тужена наплатила од тужиле на основу разлике у курсу у периоду од 13.6.2008. године закључно са ануитетима до 28.2.2015. године а по уговору о стамбеном кредиту од 13.6.2008. године и анексу уговора од 1.6.2011. износи укупно 51.649,54 динара или појединачно по месецима односно ануитетима како је дато у табели бр. 1 колона 15. Банка је од тужиле дана 24.6.2008. године наплатила износ провизије од 1,50% укупног износа кредита на име трошкова обраде кредита, у динарској противвредности по продајном курсу банке важећим на дан уплате у динарској противвредности 1.203,75 ЦХФ.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања, првостепени суд је закључио да је ништава одредба чл.3 уговора у делу у коме је предвиђено да банка задржава право измене уговорне каматне стопе у зависности од промене основне каматне стопе банке и пословне политике банке, с обзиром да одредба уговора којом се промена уговорне каматне стопе условљава променом аката пословне политике банке није одређена нити одредива према члану 46 ЗОО, па је одлучио као у ставу првом изреке ожалбене пресуде. Првостепени суд је усвојио тужбени захтев којим се потражује разлика између динарских износа месечних ануитета које је тужена наплатила у односу на динарски износ који би наплатила да месечни ануитети у ЦХФ нису повећани уз коришћење продајног курса банке како је то одлучено у ставу четвртом изреке пресуде. Како је на основу изведених доказа на несумњив начин утврђено да се тужена по основу ништаве одредбе уговора о кредиту а услед једностране промене каматне стопе неосновано обогатила, првостепени суд сматра да тужила има право да тражи да се изврши повраћај датог по основу ништаве одредбе уговора о кредиту. Међутим, како је на несумњив начин утврђено да је по основу закљученог уговора о кредиту тужена банка извршила пласман одобреног кредита тужиле у валути РСД, првостепени суд је закључио да тужила не може потраживати износе који су опредељени у ЦХФ за сваки месец појединачно у динарској противвредности на дан исплате, па је донео одлуку као у ставу трећем изреке.

Надаље, првостепени суд је закључио и да је ништава одредба уговора о кредиту којом се уговарају трошкови обраде кредита од 1,5% од укупног износа кредита у динарској противвредности по продајном курсу банке на дан исплате, јер је у супротности одредби члана 1065 и 1068 ЗОО. Међутим, суд је одбио као неоснован тужбени захтев у делу потраживања износа од 1.203,75 ЦХФ са законском затезном каматом почев од 24.6.2008. године па до исплате, у динарској противвредности, са образложењем да је кредит од стране банке пласиран у динарима, да су трошкови обраде кредита наплаћени такође у динарима те да тужила нема правни основ да потражује утужени износ у ЦХФ, с обзиром да иста није пружила доказ да су плаћања извршена у ЦХФ, па је донео одлуку као у ставу петом изреке пресуде.

Оцењујући наводе жалбе тужене, Апелациони суд у Београду налази да је првостепени суд на правилно и потпуно утврђено чињенично стање правилно применио материјално право када је одлучио као у ставу првом и четвртом изреке и за своју одлуку у том делу је дао јасне и довољне разлоге које у свему као правилне прихвата и овај суд.

Неосновани су наводи жалбе тужене да недостају јасни разлози за став суда о ништавости оспорених делова чл.3 уговора, односно да се ради о неодредивој уговорној одредби, с обзиром да тужени није мењао каматну стопу по сопственом нахођењу већ у зависности од промене основне каматне стопе као референтне каматне стопе.

Наиме, стране у облигационим односима су, у смислу члана 10 Закона о облигационим односима, слободне да своје односе уреде по својој вољи у границама принудних прописа, јавног поретка и добрих обичаја, како тужена у жалби указује, али то не значи да је одредба спорног уговора у делу о камати у погледу које банка

задржала право промене каматне стопе у складу са актима из своје пословне политике законита. Одредбом члана 46 став 2 Закона о облигационим односима прописано је да уговорна обавеза мора бити могућа, допуштена и одређена, односно одредива, а у смислу одредбе члана 47 истог закона, када је предмет обавезе немогућ, недопуштен, неодређен или неодредив, уговор је ништав. Спорна одредба уговора о кредиту закљученог између парничних странака супротна је правилима о одређености, односно одредивости предмета обавезе, прописаним цитираним законским одредбама, јер је одређивање обима обавезе на плаћање камате на одобрена средства кредита, препуштена искључиво вољи друге уговорне стране. Те уговорне обавезе су поред тога супротстављене начелу равноправности страна у облигационом односу (члан 11 ЗОО), начелу забране злоупотребе права (члан 13 ЗОО), начелу забране стварања и искоришћавања монополског положаја (члан 14 ЗОО), начелу једнаке вредности давања (члан 15 ЗОО) и обавези уговорних страна да се у остваривању својих права уздрже од поступака којима би се отежало извршење обавезе друге стране (члан 18 став 3 ЗОО). Тиме што је банка задржала право промене каматне стопе једнострано, значи да се на тај начин обезбедила од заједнички преузетог ризика, коришћењем своје надмоћне економске позиције у односу на тужиљу, на који начин су тужиљи наметнути неправични услови уговорања.

Неосновани су наводи жалбе тужене да је правно немогуће оспоравати основни уговор а не оспоравати анекс уговора од 1.6.2011. године, посебно из разлога јер је предмет анекса регулисање камате која је предмет и оспорених одредаба основног уговора о кредиту. Наиме, тужила има правни интерес да тражи искључиво утврђење ништавости члана 3 одељак "камата" уговора о стамбеном кредиту бр. ... од 13.6.2008. године која гласи "банка задржава право измене уговорене каматне стопе у зависности од промене Основне каматне стопе банке и Пословне политике банке, с обзиром да из садржине анекса од 1.6.2011. године, произлази да ова уговорна одредба није измењена анексом.

Неосновани су и наводи жалбе да је тужена обавезана да по основу неоснованог обогаћења-разлике у курсу исплати одређене износе иако су исти исплаћени по пуноважној одредби чл. 4 ст.2 уговора о кредиту, те да побијаном пресудом није утврђена ништавост ове одредбе нити је то тражено тужбом. Наиме, према чињеничним наводима тужбе тужила тврди да је тужена кредитну обавезу обрачунавала по продајном курсу банке а била је у обавези да ист обрачунава по куповном курсу банке и на тај начин додатно оштетила тужиљу за износ од 136.750.15 динара, при чему тужила није захтевала ништавост ове одредбе уговора. Стога је првостепени суд питање ништавости разматрао као претходно правно питање у смислу одредбе чл.109 ст 1 ЗОО, те је правилно оценио да одредба чл.4 ст.2 уговора противна начелу равноправности страна у облигационом односу (члан 11 ЗОО).

Међутим, по оцени Апелационог суда у Београду побијана пресуда у ставу трећем и петом изреке је нејасна и неразумљива, на који начин је у том делу учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 12. ЗПП, због чега је и чињенично стање у том делу остало непотпуно утврђено.

Наиме, одредбом члана 1065. Закона о облигационим односима прописано је да се уговором о кредиту банка обавезује да кориснику кредита стави на располагање

одређени износ новчаних средстава, на одређено или неодређено време, за неку намену или без утврђене намене, а корисник се обавезује да банци плаћа уговорену камату и добијени износ новца врати у време и на начин како је утврђено уговором. Валутна клаузула, сагласно члану 34. став 8. Закона о девизном пословању („Службени гласник РС“ бр. 62/2006....30/2018) и члану 395. Закона о облигационим односима, представља дозвољен правни посао уговарања у девизама у Републици Србији, с тим што се плаћање врши у динарима по курсу валуте вредновања у тренутку испуњења обавезе. Основна функција уговарања валутне клаузуле се исказује у очувању еквивалентности узајамних давања – једнакој тржишној вредности пласираних кредитних средстава у односу на враћени износ динарског дуга. Тиме је опредељен циљ валутне клаузуле као инструмента очувања реалне вредности динарског износа кредитних средстава од умањења њихове вредности у односу на тржишни курс одређене стране валуте на дан плаћања. То показује да се обезбеђење вредности динарског износа кредита уговорним конституисањем валутне клаузуле страна валута може употребити само као валута обрачуна коначног износа дуговања корисника кредита који се измирује у динарима. Конверзија девизног потраживања у динарско правно је могућа када је то уговором странака изричито прописано, што јасно произилази из члана 262. став 1. ЗОО. У конкретном случају, кредит који је банка одобрила тужиоцу био је у динарима јер је обрачунат путем параметра односа са швајцарцима, при чему је уплата извршена у динарима на текући рачун тужиље, те је и отплата ануитета као и висина трошкова обраде кредита обрачуната на исти начин у динарима. Имајући у виду да је тужена банка по основу закљученог уговора о кредиту извршила пласман одобреног кредита тужиље у валути РСД, правилно је становиште првостепеног суда да тужила не може потраживати по основу ништавих уговорних одредби износе који су опредељени у ЦХФ. Дакле, обавеза враћања неосновано наплаћених износа по основу ништавих уговорних одредби врши се у динарима, а њена висина одређује се обрачуном динарске противвредности по курсу који је уговорен и примењиван када је корисник кредита вршио уплату месечних ануитета, односно уплату трошкова обраде кредита. Стога је нејасно из којих разлога првостепени суд тужиоцу није досудио динарски износ с обзиром да тужбени захтев за наплату новчане обавезе који гласи на одређени износ новчаних јединица у иностраној валути садржи у себи и захтев за наплату новчаних јединица у домаћој валути, те да на тај начин не би дошло до прекорачења тужбеног захтева.

Из наведених разлога ожалбена пресуда је укинута у ставу трећем и петом изреке и предмет у том делу враћен првостепеном суду на поновни поступак.

Истовремено је укинута и одлука о трошковима парничног поступка садржана у ставу шестом изреке побијане пресуде јер иста зависи од коначног исхода спора, у смислу чл.165 ЗПП-а.

У поновном поступку, првостепени суд ће имајући у виду наведене примедбе овог суда, отклонити учињену битну повреду одредаба парничног поступка, па ће извођењем предложених доказа, утврдити висину потраживања у динарима обрачуном динарске противвредности по курсу који је уговорен и примењиван када је корисник вршио уплату месечних ануитета, односно накнаде на име трошкова обраде кредита, те потом правилном применом материјалног права одлучити о истом доношењем

правилне и законите одлуке.

Из наведених разлога, применом чл.390 ЗПП-а одлучено је као у ставу првом изреке док је одлука као у ставу другом изреке донета применом чл. 391 ст.1 истог закона.

**Председник већа-судија
Зорица Ђаковић,с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Јасмина Ђокић